

به مناسبت درگذشت دکتر لاله بختیار، اسلام‌شناس ایرانی که پدر و مادرش در آرامستان قدیمی محله فردوسی مدفون هستند

گل لاله ابوالقاسم و هلن پژمرد!

هم محلی

بختیاری نهادینه کرد و برای اولین بار مدرسه پرستاری را در ایران بنیان نهاد و به تربیت زنان و مردان پرستار ایرانی اهتمام ورزید. تلاش‌ها و شخصیت او در آن منطقه و در میان بختیاری‌ها چنان ارزشمند بود که مردم آنجا کوه‌زیبایی را به یاد او «هلن» نام گذاشتند و بعدها در سال ۲۰۰۷ جنگل حفاظت شده آن منطقه نیز به همین نام ثبت جهانی شد. هلن تا پایان عمر خود در ایران زندگی کرد و بعد از مرگ به واسطه علاقه قلبی‌ای که به ابوالقاسم بختیار داشت بر اساس وصیتش در توس و در جوار همسر به خاک سپرده شد.

● روی آوردن به اسلام در ۲۶ سالگی

لاله هفتمین و آخرین فرزند هلن و ابوالقاسم بختیار بود. کمی پس از تولد لاله، پدر و مادرش از هم جدا شدند و هلن با لاله شش ماهه به آمریکا بازگشت. بنابراین لاله در میانه جنگ جهانی دوم، در کنار مادر مسیحی‌اش بزرگ شد. به مدرسه مذهبی رفت و بسیار مؤمن و فعال بود. حتی در اوایل نوجوانی در مراسم سحرگاہی کلیسا شرکت می‌کرد اما در سیزده سالگی از مذهب کاتولیک دست کشید. لاله بختیار در کالج، تاریخ خواند و پس از پایان لیسانس، با نادر اردلان، معمار ایرانی-آمریکایی ازدواج کرد. در ۲۴ سالگی، یعنی اوایل دهه ۴۰ شمسی، همراه همسر و دو دختر خردسالش به ایران سفر کرد. او از همان اوایل زندگی در ایران در کلاس‌های درس فلسفه و عرفان سید حسین نصر حاضر می‌شد. با آموزه‌های نصر به اسلام و عرفان و تصوف اسلامی بسیار علاقه مند شد و در ۲۶ سالگی اسلام آورد. به گفته خودش، آنچه بیش از هر چیز او را شیفته اسلام کرد، عشق به همه انسان‌ها در تعالیم اسلام بود و همراهی این مفهوم با آدابی مانند نماز و روزه که پیوسته یاد خدا را در ذهن زنده می‌کند.

● ترجمه کتب مطهری و شریعتی

لاله بختیار در مدت ۲۵ سالگی که در ایران می‌زیست، درباره اسلام و عرفان و هنر اسلامی تحقیق می‌کرد. دو سال پیش از انقلاب اسلامی، در ۳۸ سالگی از همسرش جدا شد و سه فرزندش را تک و تنها با درآمدی که از راه ترجمه به دست می‌آورد، بزرگ کرد. او در این مدت کتاب‌هایی از دکتر علی شریعتی، استاد مرتضی مطهری و برخی کتاب‌های فقهی را به انگلیسی ترجمه کرد. فیلسوف و پژوهشگر ایرانی در ۱۳۶۷ با کمک مالی برادرش به آمریکا بازگشت و پس از چند سال در دانشگاه مکزیکو، در رشته روان‌شناسی تربیتی، دکتری گرفت و سپس مشغول در مان بالینی و مشاوره شد. وی در سال ۱۹۹۱ میلادی مرکز مشاوره‌ای به نام «مؤسسه اخلاق-روان‌شناسی سنتی» تأسیس کرد.

در آن مرکز، علاوه بر خدمات مشاوره عمومی بر اساس روش ابداعی خود، به زنان و دختران مهاجر مسلمان، خدمات مشاوره و روان‌درمانی ویژه می‌داد. این محقق و پژوهشگر بعدها کتاب قرآن کریم را روان، آهنگین و امروزی به زبان انگلیسی ترجمه کرد. این ترجمه نسبت به ترجمه‌های قبلی بسیار مورد توجه قرار گرفت. وی در مقطعی به همراه خواهرش، دکتر لیلی بختیار و برادرش، دکتر جمشید بختیار روایت و داستان زندگی پرفراز و نشیب پدر را به صورت کتابی به عنوان «ابوالقاسم توس، سفر حماسی دکتر ابوالقاسم بختیار» به رشته تحریر درآوردند که هنوز به فارسی ترجمه نشده است. دکتر لاله بختیار سرانجام در روز دوشنبه، ۲۷ مهر ماه ۹۹ در سن ۸۲ سالگی در آمریکا دیده از جهان فرو بست. ■

دو سال پیش بود که برای مراسم بزرگداشت دکتر ابوالقاسم بختیار در آرامستان قدیمی محله فردوسی حضور پیدا کردم. در آنجا با خانم دکتر لاله بختیار، دانشمند و اسلام‌شناس برجسته ایرانی که از ایالت شیکاگو در آمریکا بر سر مزار پدر در توس حاضر شده بود، آشنا شدم و گفت‌وگو کردم. در آرامستان محله فردوسی، قطعه‌ای با چهار سنگ قبر وجود دارد که متعلق به خانواده بختیار است.

ابوالقاسم بختیار اولین پزشک ایرانی است که در دانشگاه‌های آمریکا تحصیل کرده و پایه‌گذار دانشکده پزشکی دانشگاه تهران است. او به سبب ارادتش که به شعر فارسی و حکیم ابوالقاسم فردوسی داشته است، وصیت می‌کند تا او را پس از مرگ در آرامستان محله فردوسی و در جوار حکیم سخن به خاک بسپارند. به غیر از دکتر ابوالقاسم بختیار، همسر نخست ایشان، خانم هلن جفریز هم به سبب عشق و علاقه‌ای که میان او و همسرش با وجود جدایی از یکدیگر برقرار بوده است، وصیت می‌کند بعد از مرگ در کنار ابوالقاسم بختیار، در آرامگاه محله فردوسی دفن شود. همچنین یکی از فرزندان آن‌ها به نام سیروس بختیار و فرزند هفت ماهه سیروس که اصلاً زنده به دنیا نیامده هم در این مقبره خانوادگی مدفون است. به بهانه درگذشت دکتر لاله بختیار، نگاهی گذرا به زندگی ابوالقاسم بختیار، هلن جفریز و لاله بختیار داشته‌ام که در ادامه به آن می‌پردازیم.

● تأسیس دانشکده پزشکی دانشگاه تهران

لاله (مهری) بختیار در سال ۱۳۱۷ شمسی در تهران به دنیا آمد. پدرش ابوالقاسم بختیار از معهود ایرانیانی بود که در آن دوره و از سال ۱۹۱۹ برای ادامه تحصیل در پزشکی نه به اروپا بلکه به آمریکا رفته بود. ابوالقاسم بختیار که در سال ۱۲۵۰ در بروجن متولد شده بود، نخستین پزشک ایرانی بود که آموزش پزشکی خود را در سن ۵۵ سالگی از دانشگاه سیراکیوس ایالات متحده به پایان می‌رساند. دکتر بختیار در سال ۱۳۱۰، در ۶۰ سالگی و بعد از ۱۱ سال دوری از وطن به دعوت وزیر آموزش وقت به ایران برگشته و بیمارستانی خصوصی در تهران تأسیس می‌کند و به طبابت و جراحی مشغول می‌شود. ابوالقاسم ۳ سال بعد از ورود به ایران به کمک تنی چند از همکاران خود، دانشکده پزشکی تهران را راه‌اندازی کرده و خود به سمت معاونت دانشکده منصوب می‌شود. او در سال ۱۳۱۸ به عنوان جراح ارشد شرکت نفت ایران و انگلیس به خوزستان رفت و ابتدا در آبادان و از سال ۱۳۲۱ در بیمارستان شرکت نفت مسجد سلیمان به خدمت پرداخت. وی در انتهای دهه ششم از عمرش با هلن متارکه کرده و با یک زن بختیاری به نام بی بی توران ضرام‌غام ازدواج کرد که حاصل این ازدواج هم ۱۰ فرزند است تا مجموع فرزندان وی به ۱۷ نفر برسند. دکتر ابوالقاسم بختیار سال ۱۳۴۹، در سن ۹۹ سالگی از دنیا رفت و بابت ارادتش که به استاد سخن، حکیم فردوسی، داشت طبق وصیتش در آرامستان محله فردوسی دفن شد.

● راه‌اندازی اولین مدرسه پرستاری در ایران

مادر لاله، هلن جفریز، پرستاری اهل ایالت آیداهو، نخستین زن آمریکایی بود که با یک پزشک ایرانی ازدواج کرده است. هلن پس از ازدواج، بارها به ایران سفر کرد و به مردم مناطق قحطی زده و فقیر، خدمات درمانی ارائه داد. هلن بهداشت عمومی را در چهار محال و

لاله هفتمین و
آخرین فرزند هلن و
ابوالقاسم بختیار بود

